

**ความคิดเห็นของครูต่อการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาระดับปฐมวัย
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน
เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3
Teachers' Opinions on Environmental Management
in Kindergarten Schools under the Office of
Private School Promotion Commission,
Bangkok Education Service Area 3**

นภาพร วนากิตติเสถียร^{1*}

¹นักศึกษ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี กรุงเทพฯ 10600

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนที่มีต่อการบริหารสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาระดับปฐมวัยของเอกชน 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนที่มีต่อการบริหารสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาระดับปฐมวัยของสถานศึกษาเอกชน โดยจำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การสอน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษาระดับปฐมวัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 85 โรงเรียน จำนวน 136 คน โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติเพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบทดสอบความแตกต่างด้วยสถิติค่าที

ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของครูต่อการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาระดับปฐมวัย ด้านการบริหารสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านการบริหารสภาพแวดล้อมทางสังคม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูจำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติการสอน พบว่า ไม่แตกต่างกัน

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study teachers' opinions towards environmental management in private kindergarten schools, and 2) to compare teachers' opinions towards environmental management, classified by gender, age, education and teaching experiences. Sample consisted of 136 teachers sampling from 85 private kindergarten schools under the Office of Private School Promotion Commission, Bangkok Education Service Area. The instrument used was a rating scales questionnaire. Data were analyzed by computer program for percentage, mean, standard deviation and t-test was used for hypothesis testing (independent samples).

Results showed that teachers' opinions towards environmental management of private kindergartens in overall physical and social environmental management were at high level. A comparison of teachers' opinions according to gender, age, education and teaching experiences showed no difference.

คำสำคัญ : ความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอน การบริหารสภาพแวดล้อม

Keywords : The Teachers' Opinions, Environmental Management

* ผู้นิพนธ์ประสานงานไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ koa_reko@hotmail.com โทร. 08 4079 7944

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษา มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในฐานะที่มีบทบาทโดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การให้การศึกษานั้นนอกจากจะเป็นการผลิตรายบุคคลให้สามารถตอบสนองการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจ และสังคมแล้ว ยังเป็นการฝึกให้ผู้ศึกษาเกิดการเรียนรู้ทักษะ สามารถนำความรู้ไปปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ โดยไม่เป็นปัญหาของสังคม

โรงเรียนเป็นสถาบันที่สำคัญยิ่งในการกล่อมเกลาคิดใจ และฝึกอบรมเด็กและเยาวชน เพื่อให้เติบโตขึ้นเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าต่อการพัฒนาประเทศ ตลอดระยะเวลาที่เด็กอยู่ในโรงเรียน เด็กจะต้องประสบกับสภาพแวดล้อมและตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่จะมากระทบต่าง ๆ อยู่เสมอ (มนตรี แสงศักดิ์, 2537: 1) จึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียนในการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กในแต่ละวัย เพื่อให้เด็กเกิดประสบการณ์และพัฒนาการในทุกด้าน การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนจึงมีอิทธิพลต่อการเรียนการสอนและการปลูกฝังจิตสำนึกของนักเรียน เพื่อจะเป็นเยาวชนที่ดีในอนาคตของประเทศชาติต่อไป

เด็กเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ายิ่งของประเทศ เด็กที่มีคุณภาพจะนำไปสู่การเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ มีความรับผิดชอบและเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม การเลี้ยงดูให้เด็กมีคุณภาพนั้นโรงเรียนถือเป็นแหล่งรวมของมวลประกอบที่สำคัญมากที่สุด การจัดประสบการณ์นั้นจะต้องเริ่มตั้งแต่การเตรียมความพร้อมระดับก่อนประถม

ศึกษา นักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่าน มีความเห็นสอดคล้องกันว่า เด็กปฐมวัยเป็นวัยเริ่มต้นของชีวิตมนุษย์ และนับเป็นช่วงวัยที่สำคัญที่สุดช่วงหนึ่ง เพราะเป็นวัยของการวางรากฐาน และเตรียมตัวเพื่อชีวิตด้วย

ดังนั้น การศึกษาเรื่องนี้จะมีความสำคัญยิ่งซึ่งผลการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาระดับปฐมวัย เขตพื้นที่การศึกษา เขต 3 นอกจากนี้ ผลของการวิจัยซึ่งทำการศึกษาคำคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาระดับปฐมวัย และเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนที่มีต่อการบริหารสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาระดับปฐมวัย ทั้งนี้จะช่วยทำให้ได้ศึกษาปัญหาการจัดการความปลอดภัยภายในสถานศึกษาระดับปฐมวัย รวมทั้งได้เปรียบเทียบการบริหารสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาระดับปฐมวัยเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 3 เพื่อที่จะนำผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นข้อมูลในการพัฒนาโรงเรียนระดับปฐมวัย เพื่อพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาและนักเรียนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคำคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนที่มีต่อการบริหารสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาระดับปฐมวัยของเอกชน
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนที่มีต่อการบริหารสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาระดับปฐมวัยของสถานศึกษาเอกชนโดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การสอน

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

1. ครูปฏิบัติการสอนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาระดับปฐมวัยโรงเรียนเอกชนแตกต่างกัน

2. ครูปฏิบัติการสอนที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาระดับปฐมวัยโรงเรียนเอกชนแตกต่างกัน

3. ครูปฏิบัติการสอนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาระดับปฐมวัยโรงเรียนแตกต่างกัน

4. ครูปฏิบัติการสอนที่มีประสบการณ์การสอนต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาระดับปฐมวัยโรงเรียนเอกชนแตกต่างกัน

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา ได้แก่ การบริหารสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

2. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ครูปฏิบัติการสอนในโรงเรียนระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตกรุงเทพมหานคร เขต 3 จำนวน 202 คน และกลุ่มตัวอย่าง คือ ครูปฏิบัติการสอน จำนวน 136 คน โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นกำหนดอย่างเป็นสัดส่วน

3. ตัวแปรที่ทำกรวิจัย คือ ตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

- เพศ แบ่งออกเป็น ชายและหญิง

- อายุ แบ่งออกเป็น
  - ต่ำกว่า 30 ปี
  - 30 ปีขึ้นไป
- ระดับการศึกษา แบ่งออกเป็น
  - ต่ำกว่าปริญญาตรี
  - ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และสูงกว่า
- ประสบการณ์ในการสอน แบ่งออกเป็น
  - ต่ำกว่า 10 ปี
  - ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป

3.2 ตัวแปรตาม คือ ความคิดเห็นของครูต่อการบริหารสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาระดับปฐมวัยของเอกสาร

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้มีความสวยงามเป็นระเบียบ ปลอดภัย และเอื้อต่อการเรียนการสอน

2. ใช้เป็นข้อมูลและแนวทางในการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของครูในการปฏิบัติการสอนได้มากขึ้น

2. วิธีการศึกษา

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูปฏิบัติการสอนในโรงเรียนระดับปฐมวัย จากโรงเรียนขนาดกลาง-ใหญ่ 119 คน โรงเรียนขนาดเล็ก 83 คน รวมเป็น 202 คน

2. ตัวอย่าง คือ ครูปฏิบัติการสอนในโรงเรียนระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตกรุงเทพมหานครเขต 3 จำนวน 136 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาของสถานศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 3 จำนวน โดยมีความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม 0.95

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังตัวอย่างทางไปรษณีย์ ซึ่งจะติดแสตมป์พร้อมจำหน่ายของถึงผู้วิจัยสำหรับส่งคืน และมีเลขรหัสประจำซองเพื่อตรวจสอบ และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง บางส่วน ส่งแบบสอบถาม 136 ฉบับ ได้กลับคืนมา 135 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 99.99

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความสมบูรณ์และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมาแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษา เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 3 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แบ่งเป็นรายด้านและรายข้อ

แปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2543: 166)

ทดสอบความแตกต่างทางสถิติของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการบริหารสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาของสถานศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนกรุงเทพมหานคร เขตพื้นที่การศึกษาเขต 3 ตามตัวแปรเพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการสอน ขนาดโรงเรียน และประเภทโรงเรียนโดยการทดสอบค่าที (t-test)

3. ผลการศึกษาและอภิปรายผล

3.1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนตัวอย่างจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	4	2.96
หญิง	131	97.04
รวม	135	100.00
2. อายุ		
ต่ำกว่า 30 ปี	32	23.70
30 ปีขึ้นไป	103	76.30
รวม	135	100.00
3. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	39	28.89
ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า และสูงกว่า	96	71.11
รวม	135	100.00
4. ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน		
ต่ำกว่า 10 ปี	63	46.67
ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป	72	53.33
รวม	135	100.00

จากตารางที่ 1 ครูปฏิบัติการสอน จำนวน 135 คน เป็นเพศชาย 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.96 เป็นเพศหญิง 131 คน คิดเป็นร้อยละ 97.04 จำแนกตามอายุ มีอายุต่ำกว่า 30 ปี 32 คน คิดเป็นร้อยละ 23.70 อายุ 30 ปีขึ้นไป 103 คน คิดเป็นร้อยละ 76.30 จำแนกตามระดับการศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี 39 คน คิดเป็นร้อยละ 28.89 ระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และสูงกว่า 96 คน คิดเป็นร้อยละ 71.11 จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานประสบการณ์ใน

การปฏิบัติงานต่ำกว่า 10 ปี 63 คน คิดเป็นร้อยละ 46.67 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 10 ปีขึ้นไป 72 คน คิดเป็นร้อยละ 53.33

3.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนต่อการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนต่อการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 ในภาพรวม จำแนกเป็นรายด้าน

การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
การบริหารสภาพแวดล้อมทางกายภาพ			
1. ด้านภูมิทัศน์	3.98	0.86	มาก
2. ด้านอาคารสถานที่	4.21	0.81	มาก
3. ด้านความปลอดภัย	4.36	0.79	มาก
รวม	4.18	0.82	มาก
การบริหารสภาพแวดล้อมทางสังคม			
1. ด้านการบริหารจัดการ	4.20	0.77	มาก
2. ด้านการเรียนการสอน	4.21	0.77	มาก
3. ด้านปฏิสัมพันธ์ของบุคคล	4.29	0.67	มาก
รวม	4.23	0.73	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ครูปฏิบัติการสอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตพื้นที่การศึกษา

กรุงเทพมหานคร เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีความคิดเห็นในการบริหารสภาพแวดล้อมทางกายภาพมากที่สุด ในด้านความปลอดภัย ($\bar{X} = 4.36$) รองลงมา คือ

การบริหารสภาพแวดล้อมทางสังคมในด้าน
ปฏิสัมพันธ์ของบุคคล ($\bar{X} = 4.29$) ค่าเฉลี่ยต่ำสุด
คือ ด้านภูมิทัศน์ ($\bar{X} = 3.98$)

3.3 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู ปฏิบัติการสอนต่อการบริหารสภาพแวดล้อม ในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ใน สถานศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขต พื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนที่มีต่อการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของ
ผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน
เขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 3 จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์
ในการบริหารงานทรัพยากรบุคคลทุกด้าน ในภาพรวม

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	t	p
เพศ				
ชาย	4.13	0.53	-0.27	0.79
หญิง	4.21	0.55		
อายุ				
ต่ำกว่า 30 ปี	4.35	0.50	1.70	0.09
อายุ 30 ปีขึ้นไป	4.16	0.56		
ระดับการศึกษา				
ต่ำกว่าปริญญาตรี	4.16	0.52	-0.62	0.54
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และสูงกว่า	4.23	0.56		
ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน				
ต่ำกว่า 10 ปี	4.18	0.57	-0.54	0.59
10 ปีขึ้นไป	4.23	0.53		

*p < .0

จากตารางที่ 3 ผู้วิจัยทดสอบสมมติฐานด้วย
t-test (Independent Samples) พบว่า ผลการ
เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอน
ที่มีความคิดเห็นต่อการบริหารสภาพแวดล้อมใน

สถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสถาน
ศึกษาระดับปฐมวัย จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับ
การศึกษา และประสบการณ์ในการสอนระดับ
ปฐมวัย ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

4. สรุป

4.1 อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่องความคิดเห็นของครูต่อการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนต่อการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาระดับปฐมวัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตพื้นที่การศึกษากทม-มหานคร เขต 3

1.1 ด้านภูมิทัศน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ย 3.98 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ครูปฏิบัติการสอนมีความคิดเห็นว่าการจัดบริเวณโรงเรียนโดยรวมมีความสะอาดมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.30 รองลงมา คือ การจัดบริเวณสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ย 4.21 และมีพื้นที่กว้างพอสำหรับเด็กเล่นได้อย่างอิสระ ค่าเฉลี่ย 4.16 ทั้งนี้เนื่องมาจากความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนต่อการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตพื้นที่การศึกษากทม-มหานคร เขต 3 ด้านภูมิทัศน์ การจัดสภาพภูมิทัศน์บรรยากาศสิ่งแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัยควรให้ความรู้สึกที่สบาย มีความนุ่มนวล ในแง่ของอารมณ์มีความรู้สึกอบอุ่น การจัดอุปกรณ์ของเล่นที่ดึงดูดความสนใจของเด็กจะทำให้เด็กเกิดความ

สนุกสนานเพลิดเพลินและดึงดูดความสนใจได้ยาวนานยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเอลิซาเบธ โจนส์ (Elizabeth Jones อ้างในเยาวพา เดชะคุปต์, 2536, หน้า 133-135) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ที่ควรใช้ในการพิจารณาจัดสภาพแวดล้อมเด็กปฐมวัย 5 ประการ คือ

1. ความแข็ง-ความนุ่มนวล
2. การเปิด-การปิด
3. ความง่าย-ความยาก
4. การรวม-การแยก
5. เคลื่อนไหวน้อย-เคลื่อนไหวมาก

1.2 ด้านอาคารสถานที่ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.21) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูปฏิบัติการสอนมีความคิดเห็นว่าการจัดห้องเรียนให้บรรยากาศปลอดโปร่งมีแสงสว่างเพียงพอมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.46) รองลงมาคือห้องสุขาที่ถูกสุขลักษณะและมีแสงสว่างเพียงพออากาศถ่ายเทได้สะดวก (ค่าเฉลี่ย 4.36) มีห้องเรียนมีมุมจัดประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อเอื้อต่อการเรียนการสอน ทั้งนี้เนื่องมาจากความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนต่อการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาระดับปฐมวัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตพื้นที่การศึกษากทม-มหานคร เขต 3 ด้านอาคารสถานที่ผู้บริหารจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมเป็นรูปธรรมในสถานศึกษามีการจัดห้องเรียนให้บรรยากาศที่ปลอดโปร่งมีแสงสว่างเพียงพอ ทั้งนี้เพราะผู้บริหารต้องมีการจัดการวางแผนระยะสั้นและระยะยาวในการก่อสร้างบำรุงรักษาและซ่อมแซมอาคารเรียนเพื่อประโยชน์สูงสุดในการจัดการศึกษาและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ซึ่งอาคารสถานที่ของ

โรงเรียนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ หวน พิณรุฬพันธ์ (2528: 72-73) และกิติมา ปรีดีดิลก (2532: 197) ได้กล่าวว่าการจัดและการดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมให้มีสภาพที่ดีนั้นจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ นับตั้งแต่ที่ตั้งโรงเรียนควรอยู่ในที่ที่เหมาะสม ไม่เป็นที่ลุ่มจนเกินไป มีสภาพแวดล้อมที่ดีตั้งอยู่ในการคมนาคมสะดวกพอสมควร ไม่ห่างไกลจากชุมชนมากเกินไปและมีการสาธารณสุข-โรคสะดวกพอสมควร อาคารเรียนควรจัดให้อาคารเรียนที่ได้มาตรฐาน

1.3 ด้านความปลอดภัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.36) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูมีความคิดเห็นที่ผู้บริหารมีการจัดหน้าต่างห้องเรียนมีความปลอดภัยไม่ให้เกิดป็นออกมาเป็นอันตรายได้มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.59) รองลงมา คือ มีประตูรั้วที่มั่นคงแข็งแรงไม่หลุดจากรางได้ค่าเฉลี่ย 4.56 ทั้งนี้เนื่องมาจากความคิดเห็นของครูต่อการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 ด้านความปลอดภัย ผู้บริหารเห็นความสำคัญของความปลอดภัยในสถานศึกษา จึงดำเนินการบริหารที่จัดขึ้นเพื่อการป้องกันและหลีกเลี่ยงอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นกับเด็กได้ทุกขณะตั้งแต่ขณะเดินทางสู่โรงเรียน อยู่ในโรงเรียน และกลับจากโรงเรียนสู่บ้าน เพื่อการป้องกันและหลีกเลี่ยงอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นกับเด็กซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอมอชมา วัฒนบูรานนท์ (2548: 4) ได้กล่าวถึงความหมายของความปลอดภัยโดยสรุปว่า “ความปลอดภัย” หรือ

“สวัสดิภาพ” ไม่เพียงแต่หมายถึงการไม่มีอุบัติเหตุเกิดขึ้นเท่านั้น แต่ความปลอดภัยยังมีความหมายรวมทั้งการดำรงชีวิตอยู่อย่าง สุขกาย สุขใจ ไม่เสี่ยงภัย มีความมั่นใจในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ และมีการเตรียมป้องกันไว้ล่วงหน้าอย่างถูกต้องเหมาะสมและสม่ำเสมออีกด้วย

2. ความคิดเห็นของครูต่อการบริหารสภาพแวดล้อมทางสังคม

2.1 ด้านการบริหารจัดการ พบว่า ครูปฏิบัติการสอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสภาพแวดล้อมทางสังคมในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาระดับปฐมวัย ในภาพรวมอยู่ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.20) ซึ่งเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้บริหารมีนโยบายด้านการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยสำหรับเด็ก (ค่าเฉลี่ย 4.40) ผู้บริหารดูแลเอาใจใส่ในการปฏิบัติงานด้านสภาพแวดล้อม (ค่าเฉลี่ย 4.36) ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำในเรื่องการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา (ค่าเฉลี่ย 4.35) ให้ความเสมอภาค (ค่าเฉลี่ย 4.25) เน้นการบริหารบุคลากรด้วยหลักธรรมาภิบาล (ค่าเฉลี่ย 4.24) และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดูแลด้านสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะมีการปฏิบัติน้อยที่สุดค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3.94 ทั้งนี้เนื่องมาจากการบริหารสภาพแวดล้อมทางสังคมด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาการจัดการสภาพแวดล้อมในโรงเรียนระดับปฐมวัยมีความสำคัญต่อเด็กเนื่องจากธรรมชาติของเด็กในวัยนี้สนใจที่จะเรียนรู้ ค้นคว้า ทดลอง และต้องการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ดังนั้น การจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมตามความต้องการของเด็ก จึงมีความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับ

พฤติกรรมและการเรียนรู้ของเด็กมาก เด็กสามารถเรียนรู้จากการเล่นที่เป็นประสบการณ์ตรงที่เกิดจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กระทวงงศึกษาธิการ (2540: 101) ที่ระบุว่า การจัดสภาพแวดล้อมจึงควรคำนึงถึงความมีอิสระอย่างมีขอบเขตในการเล่น ความสะดวกในการทำกิจกรรม ความพร้อมของอาคารสถานที่ การจัดที่เล่นและมุมประสบการณ์ต่าง ๆ

2.2 ด้านการเรียนการสอน พบว่า ครูปฏิบัติการสอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสภาพแวดล้อมทางสังคมในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาระดับปฐมวัยในภาพรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.21) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูปฏิบัติการสอนมีความคิดเห็นที่ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูปลูกฝังระเบียบวินัย ค่านิยมและคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียนตามวิถีสังคมไทย (ค่าเฉลี่ย 4.36) รองลงมา คือ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความสะอาดให้กับเด็ก (ค่าเฉลี่ย 4.35) ทั้งนี้เนื่องมาจากการเรียนการสอนในโรงเรียนปฐมวัยต้องมีหลักสูตรครูต้องมีคุณธรรมและค่านิยมที่พร้อมจะถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียนและเลือกสรรกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมความสะอาดให้กับเด็กนักเรียน จัดให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้และรักษาสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา มีวัสดุอุปกรณ์ ตำราเรียน และอาคารเรียนสถานที่พอเหมาะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ไพฑูรย์ เจริญพันธุ์ (2529: 8) ที่กล่าวถึงความหมายของการบริหารการศึกษาว่า กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายฝ่ายร่วมดำเนินการเพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมทั้งในด้านบุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรม ทศนคติ คุณธรรม และค่านิยม

พร้อมที่จะสนองการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ส่วน นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2534: 4) ได้กล่าวถึงการบริหารการศึกษาไว้ว่า...การบริหารการศึกษาหมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ พฤติกรรม และคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยการควบคุมสภาพแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคลและอาศัยทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาเป็นไปตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

2.3 ด้านปฏิสัมพันธ์ของบุคคลด้านการเรียนการสอน พบว่า ครูปฏิบัติการสอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสภาพแวดล้อมทางสังคมในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาระดับปฐมวัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.29) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านโดยครูปฏิบัติการสอนมีความคิดเห็นที่ผู้บริหารมีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 4.39) รองลงมา คือ มีการแจ้งผลการประเมินของเด็กรให้ผู้ปกครองทราบทุกครั้ง (ค่าเฉลี่ย 4.36) ทั้งนี้เนื่องมาจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรการศึกษาที่อยู่ร่วมกัน บรรยากาศ และสภาพแวดล้อมที่ดีในโรงเรียน ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตมีความหมายและความสำคัญต่อนักเรียนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในเด็กปฐมวัยมีการแจ้งผลการประเมินของเด็กให้ผู้ปกครองทราบทุกครั้งเป็นการรับรู้หรือความรู้สึกที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวของสมาชิกในโรงเรียนทำให้เกิดทัศนคติหรือความรู้สึกต่อโรงเรียนทั้งทางที่ดีและทางที่

ไม่ดี ความรู้สึกในทางที่ดีจะทำให้มีจิตใจแจ่มใส มีความรักสวยรักงาม รักความสะอาด มีความผูกพัน อยากมาโรงเรียน รู้สึกเป็นเจ้าของและภูมิใจต่อโรงเรียน มีการจัดกิจกรรมให้ครูได้ร่วมงานกันมีความสามารถในการพูด การสนทนา หรือการแสดงออกที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อัมภา บุญช่วย (2537: 145) ที่ได้ให้ความหมายของสภาพแวดล้อมในโรงเรียนว่า การจัดสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัวให้ผู้ที่ได้สัมผัส ได้มีความโน้มเอียงไปกับสภาพแวดล้อมนั้น ๆ โรงเรียนจึงต้องมีการปรุงแต่งสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อโน้มน้าวความรู้สึกของนักเรียนให้พอใจที่จะเรียนและอยากเรียน

3. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 ทั้ง 2 ด้าน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ไม่แตกต่างกัน เพราะ

3.1 จำแนกตามเพศ พบว่า ภาพรวมไม่แตกต่างกัน ($t = 0.27, p = 0.79$) เพราะเพศที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นในด้านการบริหาร ด้านภูมิทัศน์ ด้านอาคารสถานที่ ด้านความปลอดภัย ด้านการบริหารจัดการ ด้านการเรียนการสอน ด้านปฏิสัมพันธ์ของบุคคล ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ มลิวัลย์ อารีย์สันติชัย (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนที่เพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน

ไม่ต่างกัน

3.2 จำแนกตามอายุ พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาระดับปฐมวัย ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ($t = 1.70, p = 0.09$) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2533: 3 อ้างถึงใน นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์, 2534: 15-16) กล่าวว่า การบริหารการศึกษาที่จัดขึ้นในระบบโรงเรียนเป็นภารกิจของผู้บริหารและครูที่จะร่วมกันดำเนินการจัดกิจกรรม เลือกลง และควบคุมสภาพแวดล้อม เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนในด้านต่าง ๆ ตลอดจนการถ่ายทอดวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชน เพื่อให้เป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพในสังคม สมดังเจตนารมณ์ของโรงเรียนที่กำหนดไว้

3.3 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาระดับปฐมวัย ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ($t = -0.62, p = 0.54$) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระสุมุม ทองรักษา (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาลังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่มโรงเรียนที่ 2 ผลการศึกษา พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มีการปฏิรูประดับปานกลาง

3.4 จำแนกตามประสบการณ์ พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนที่มีประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัยต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาระดับปฐมวัย ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ($t = -0.54, p = 0.59$) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เขาวพา เดชะคุปต์ (2536: 133-147) กล่าวว่า ถ้าผู้จัดการศึกษาปฐมวัยสามารถจัดสภาพแวดล้อมให้แก่เด็กในวัยนี้ได้ถูกต้องเหมาะสม ก็จะช่วยทำให้เด็กเจริญเติบโตและมีการพัฒนาการทุก ๆ ด้านเป็นอย่างดี และยังเป็นส่งเสริมความสามารถของเด็กให้พัฒนาไปอย่างเต็มที่ การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัยซึ่งได้แก่ การจัดอาคารสถานที่ การจัดวัสดุอุปกรณ์ เครื่องเล่น และสื่อการเรียนให้แก่เด็ก รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่เป็นบุคคลที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย

4.2 ข้อเสนอแนะ

1. ด้านอาคารสถานที่ ผู้บริหารควรมีป้ายบอกข้อมูล เพื่อที่ผู้ปกครองหรือมีบุคคลภายนอกมาเยี่ยมชมโรงเรียน จะได้ทราบว่าจะได้ทราบว่าจะได้จัดแหล่งเรียนรู้ที่มีประโยชน์ให้กับเด็กและผู้พบเห็นอะไรบ้าง

2. ด้านความปลอดภัย มีปัญหาการป้องกันสัตว์ที่เป็นพาหะ ซึ่งผู้บริหารควรจัดให้มีการส่งบุคลากรให้ไปอบรมหรือจัดทำโครงการ เรื่องสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค เช่น ยุงลาย หนู และแมลงสาบ เพื่อป้องกันมิให้เชื้อโรคแพร่กระจายมากขึ้น และเด็กจะให้มีความรู้ในการป้องกันมากขึ้นด้วย

3. ด้านสิ่งแวดล้อม ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดูแลด้านสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะ เพื่อที่จะได้ทราบว่าทางโรงเรียนมีสภาพแวดล้อมส่วนใดที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข และจะได้นำไปปฏิบัติ เพื่อจะทำให้โรงเรียนเป็นสถานที่ที่น่าเรียน และเด็กจะได้มีบรรยากาศที่อยากที่จะเรียนรู้

4. ในการป้องกันโรค ยังมีการปฏิบัติไม่เพียงพอ ผู้บริหารควรส่งบุคลากรให้ไปอบรมหรือจัดทำโครงการเรื่องไข้หวัดใหญ่ เพื่อจะได้นำความรู้ไปใช้ในการป้องกันและปฏิบัติต่อไป

5. ควรฝึกให้เด็กเป็นเจ้าของบ้านที่ดี เพื่อให้เด็กได้ทราบถึงขนบธรรมเนียมประเพณีแบบไทย

5. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เพราะได้รับความเมตตาให้การช่วยเหลือแนะนำอย่างยิ่งจาก ดร. สุรางคนา มัณยานนท์ ประธานอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. สุรศักดิ์ หลาบมาลา กรรมการอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ทิพวรรณ จันทรสถิตย์ ประธานสอบวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ คุณครูผู้สอนระดับปฐมวัย โรงเรียนเอกชนในจังหวัดกรุงเทพมหานคร เขต 3 ที่ได้กรุณาตอบแบบสอบถามให้กับผู้วิจัยจนครบถ้วนและขอขอบพระคุณบิดา มารดา ครูอาจารย์ และครอบครัว ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านโดยทั่วกัน

6. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. 2540. **แนวทางปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภาลาดพร้าว.
- กิติมา ปรีดีดีลก. 2532. **กระบวนการบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร: อักษรวิพัฒน์.
- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. 2534. **หลักการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. 2543. **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พระสุชุม ทองรัชช. 2547. **การจัดสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่มโรงเรียนที่ 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ไพฑูรย์ เจริญพันธุ์วงศ์. 2529. **การบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- มนตรี แสงศักดิ์. 2537. **สภาพการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาของโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มลวัลย์ อารีย์สันติชัย. 2544. **ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลา.
- เยาวพา เดชะคุปต์. 2536. **การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- _____. 2542. **การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพมหานคร: แม็ค จำกัด.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. 2533. **การบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: อักษรบัณฑิต.
- หวน พันธุ์พันธ์. 2528. **การบริหารโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- อำภา บุญช่วย. 2537. **การบริหารงานวิชาการโรงเรียน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- เอมอชฌา วัฒนบูรานนท์. 2548. **ความปลอดภัย**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.